

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	فصل اول: از آغاز دوره سلجوقی تا حمله مغول
۳	الف) غزنویان
۳	ب) سلجوقیان
۶	۱. سلجوقیان کرمان
۷	۲. سلجوقیان عراق و کردستان
۷	۳. سلجوقیان روم
۹	۴. سلجوقیان شام
۹	ج) خوارزمشاهیان
۱۱	د) حکومت‌های متقارن
۱۱	۱. غوریان (آل شنسب)
۱۴	۲. خانیه
۱۶	۳. شروانشاهان
۱۶	۴. اتابکان
۱۷	ه) مذاهب اسلامی
۲۱	و) زبان و ادب
۲۷	ز) نثر فارسی
۳۱	۱. رساله قشیریه
۳۲	۲. کشف‌المحجوب
۳۴	۳. تاریخ بیهقی
۳۷	۴. قابوسنامه
۳۹	۵. آثار ناصر خسرو
۴۷	۶. آثار خواجه عبدالله انصاری

صفحه	عنوان
۴۹	۷. سیاست نامه
۵۰	۸. تفسیر سور آبادی
۵۱	۹. آثار محمد غزالی
۵۶	۱۰. آثار احمد غزالی
۵۷	۱۱. آثار عین القضات همدانی
۵۹	۱۲. ذخیره خوارزمشاهی
۶۰	۱۳. کشف الاسرار و عدة الابرار
۶۲	۱۴. مجمل التواریخ و القصص
۶۳	۱۵. ترجمان البلاغه
۶۵	۱۶. رُوح الجنان و رُوح الجنان
۶۷	۱۷. چهار مقاله
۶۹	۱۸. مقامات حمیدی
۷۰	۱۹. النقض
۷۲	۲۰. اسرار التوحید
۷۴	۲۱. کلیله و دمنه
۷۵	۲۲. داستانهای بیدپای
۷۷	۲۳. حدائق السحر
۸۰	۲۴. آثار شیخ اشراق
۸۲	۲۵. روضة العقول
۸۳	۲۶. مرزبان نامه
۸۴	۲۷. آثار روزبهان
۸۷	۲۸. تذكرة الاولیا
۸۹	ح) شعر فارسی
۹۲	معروف ترین شاعران این دوره
۹۲	۱. فخرالدین اسعد گرگانی
۹۴	۲. باباطاهر
۹۶	۳. اسدی طوسی
۹۹	۴. لامعی گرگانی
۱۰۱	۵. قطران
۱۰۴	۶. ناصر خسرو

صفحه	عنوان
۱۰۷	۷. مسعود سعد
۱۱۰	۸. معزی نیشابوری
۱۱۲	۹. خیام نیشابوری
۱۱۴	۱۰. سنایی
۱۱۹	۱۱. عمیق بخارایی
۱۲۲	۱۲. عثمان مختاری
۱۲۴	۱۳. ادیب صابر
۱۲۵	۱۴. سید حسن غزنوی
۱۲۷	۱۵. رشید وطواط
۱۳۰	۱۶. انوری ابیوردی
۱۳۳	۱۷. جمال‌الدین عبدالرزاق
۱۳۷	۱۸. خاقانی
۱۴۳	۱۹. ظهیرالدین فاریابی
۱۴۶	۲۰. نظامی گنجوی
۱۵۱	۲۱. عطار نیشابوری
۱۵۶	پی‌نوشت‌های فصل اول
۱۵۶	الف) پی‌نوشت‌های مقدمه
۱۵۸	ب) پی‌نوشت‌های نثر فارسی
۱۶۶	ج) پی‌نوشت‌های شعر فارسی
۱۸۲	فصل دوم: دوره ایلخانی
۱۸۲	الف) ایلخانان
۱۸۵	آل کرت
۱۸۶	سربداران
۱۸۸	آل باوند (باوندیان)
۱۸۹	آل چوپان (چوپانیان)
۱۹۰	آل جلایر جلایریان (ایلکانیان)
۱۹۲	آل اینجو
۱۹۳	آل مظفر
۱۹۵	ب) دین و مذهب
۱۹۷	ج) علم و ادب

صفحه	عنوان
۲۰۳	د) نثر فارسی
۲۰۵	۱. آثار عوفی
۲۰۸	۲. المعجم فی معاییر اشعار العجم
۲۱۲	۳. آثار مبارکشاه
۲۱۴	۴. مقالات شمس
۲۱۷	۵. آثار نجم رازی
۲۲۰	۶. طبقات ناصری
۲۲۲	۷. آثار افضل الدین کاشانی
۲۲۴	۸. آثار خواجه نصیر طوسی
۲۲۷	۹. آثار مولوی
۲۳۱	۱۰. تاریخ جهانگشا
۲۳۵	۱۱. لطایف الحکمه
۲۳۷	۱۲. لمعات
۲۴۱	۱۳. آثار سعدی
۲۴۴	۱۴. آثار عزیز نسفی
۲۴۸	۱۵. آثار قطب الدین شیرازی
۲۵۰	۱۶. آثار ناصر منشی
۲۵۲	۱۷. آثار رشید الدین فضل الله
۲۵۵	۱۸. تجارب السلف
۲۵۷	۱۹. تاریخ و صاف
۲۵۹	۲۰. رساله سپهسالار
۲۶۱	۲۱. آثار عزالدین محمود کاشانی
۲۶۳	۲۲. آثار ابوالمفاخر یحیی
۲۶۵	۲۳. آثار علاءالدوله سمنانی
۲۶۷	۲۴. آثار حمدالله مستوفی
۲۷۱	۲۵. آثار عبید زاکانی
۲۷۵	۲۶. آثار شمس منشی
۲۷۸	۲۷. آثار میر سید علی همدانی
۲۸۰	ه) شعر فارسی
۲۸۱	۱. سراج الدین قُمری

صفحه	عنوان
۲۸۵	۲. کمال اسماعیل
۲۸۸	۳. اثیرالدین اومانی
۲۹۱	۴. فرید احوال
۲۹۴	۵. نجیب‌الدین جرفادقانی
۲۹۶	۶. جلال‌الدین محمد بلخی
۳۰۳	۷. امامی هروی
۳۰۷	۸. مجد همگر
۳۱۰	۹. فخرالدین عراقی
۳۱۳	۱۰. سعدی
۳۲۰	۱۱. امیر خسرو دهلوی
۳۲۵	۱۲. نزاری قهستانی
۳۲۸	۱۳. محمود شبستری
۳۳۱	۱۴. اوحدی مراغه‌ای
۳۳۴	۱۵. خواجوی کرمانی
۳۴۰	۱۶. ابن یمین
۳۴۳	۱۷. عبید زاکانی
۳۴۵	۱۸. سلمان ساوجی
۳۴۹	۱۹. حافظ
۳۵۸	۲۰. کمال خجندی
۳۶۰	۲۱. مغربی
۳۶۴	پی‌نوشت‌های فصل دوم
۳۶۴	الف) پی‌نوشت‌های مقدمه
۳۶۸	ب) پی‌نوشت‌های نثر فارسی
۳۸۱	ج) پی‌نوشت‌های شعر فارسی
۳۹۴	فصل سوم: دوره تیموری
۳۹۴	الف) تیموریان
۳۹۶	ب) موقعیت اجتماعی
۳۹۷	ج) دین و مذهب
۳۹۹	د) علم و دانش
۴۰۲	ه) نثر فارسی

صفحه	عنوان
۴۰۳	۱. آثار نظام‌الدین شامی
۴۰۵	۲. آثار محمد پارسا
۴۰۸	۳. ظفرنامه
۴۱۰	۴. آثار کمال‌الدین خوارزمی
۴۱۲	۵. مجمل فصیحی
۴۱۴	۶. مطلع‌السعدین و مجمع‌البحرین
۴۱۵	۷. آثار جامی
۴۱۹	۸. روضة‌الصفاء
۴۲۱	۹. آثار واعظ کاشفی
۴۲۳	۱۰. آثار شمس‌الدین لاهیجی
۴۲۷	۱۱. تذکرة‌الشعرا
۴۲۹	۱۲. آثار صفی
۴۳۱	۱۳. آثار خواندمیر
۴۳۴	(و) شعر فارسی
۴۳۵	۱. لطف‌الله نیشابوری
۴۳۷	۲. نعمت‌الله ولی
۴۳۹	۳. قاسم انوار
۴۴۱	۴. بسحق اطعمه
۴۴۳	۵. کاتبی شیرازی
۴۴۶	۶. داعی شیرازی
۴۴۸	۷. جامی
۴۵۲	۸. بابافغانی
۴۵۵	۹. هلالی جغتایی
۴۵۷	۱۰. اهلی شیرازی
۴۶۱	پی‌نوشت‌های فصل سوم
۴۶۱	الف) پی‌نوشت‌های مقدمه
۴۶۲	ب) پی‌نوشت‌های نثر فارسی
۴۶۵	ج) پی‌نوشت‌های شعر فارسی
۴۷۰	نقشه‌ها
۴۷۹	کتابنامه

مقدمه

ای خدای پاک و بی‌انباز و یار دست گیر و جرم ما را در گذار
گر خطا گفتیم اصلاحش تو کن مصلحی تو ای تو سلطان سخن
(مثنوی ۶۹۲/۲ و ۶۹۵)

خدای بزرگ را سپاس می‌گوییم که دیگر بار توفیق رفیق راه کرد تا بعد از وقفه‌ای ناخواسته جلد دوم از مجموعه کتابهای *تاریخ ادبیات ایران* پایان پذیرد. تألیف تاریخ ادبی کاری بس سخت و دشوار است بدان جهت که قلمرو آن بسیار گسترده و عوامل و عناصر مؤثر در آن متعدد و متنوع است. در تدوین کتاب *تاریخ ادبیات* باید برای تحقق اهداف تعیین شده میان این عوامل و عناصر، ارتباطی جامع و منسجم به وجود آورد. برای انجام این کار ضروری است شاخصها و اصولی تعیین شود تا بر اساس آنها میزان توجه به هر یک از این عوامل و چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر و نقش هر یک از این عوامل به تنهایی و در پیوند با یکدیگر در تحقق اهداف مورد نظر معلوم شود. بر پایه این مبانی باید به پرسشهای بسیاری در این قلمرو تحقیقی پاسخ گفت. وقتی کتاب *تاریخ ادبیات* برای دوره‌های درسی در سطح کارشناسی تألیف می‌شود موانعی چون مجال محدود دانشجویان در یک مقطع تحصیلی و متناسب نبودن دوره تحصیلی آنها با گستردگی موضوع تاریخ ادبیات و تعدد و تنوع عناصر ذی‌ربط در این قلمرو تحقیقی تنگناهای دیگری پدید می‌آورد که تألیف تاریخ ادبی را دشوار می‌سازد.

در تألیف این کتاب مانند جلد نخست هدف آن است که دانشجویان کارشناسی زبان و ادبیات فارسی با بخش دیگری از تاریخ ادبیات ایران آشنا شوند. بدین جهت، در طرحی هدفمند در این کتاب دوره‌های ادبی، نویسندگان و شاعران

تأثیرگذار هر دوره و آثار آنان در بستر تاریخی معرفی و پیوند آنها با مسائل سیاسی، اجتماعی، علمی و فرهنگی، تبیین و زبان و سبک آنان تحلیل و نمونه شعر و نثر هریک برای آشنایی دانشجویان آورده شده است.

این کتاب دوره زمانی طولانی از سال ۴۳۲ هـ. که مقارن با آغاز دوران سلجوقی است تا پایان دوره تیموریان را در بر می گیرد. مباحث کتاب در سه فصل جای گرفته که هریک از این فصول خود شامل سه بخش: مقدمه، نثر و شعر است. برای آنکه امکان دسترسی به منابع برای مطالعه بیشتر دانشجویان فراهم شود پی نوشتها در پایان هر فصل در بخشی مجزا آورده شده است. شماری عکس و نقشه و نمودار نیز بر مطالب کتاب افزوده شد تا دانشجویان با سهولت بیشتر ادوار تاریخی و ادبی را بازشناسند. بی تردید نقد و راهنمایی صاحب نظران و محققان فاضل، ما را در تکمیل این کار و ادامه راه یاری و مصمم تر می کند.

در تألیف کتاب همواره از راهنمایی و ترغیب استاد فرزانه حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر احمدی رئیس محترم سازمان «سمت» برخوردار بوده ایم و به سامان رسیدن این کتاب و تألیفات دیگر در پرتو برنامه ریزی و کوششهای عالمانه ایشان و دیگر مسئولان و همکاران در آن سازمان ممکن می شود. از آن بزرگواران سپاسگزاریم.

برای تایپ و صفحه آرایی این کتاب سرکار خانم خدیجه دهقانی و اعظم طغیانی سعی وافر داشتند. از آنها و همچنین دانشجویان ارجمندی که در تهیه فهرست منابع و نمونه خوانی متن زحمات فراوانی متحمل شدند به ویژه سرکار خانم معصومه محمدی و معصومه طاهری تشکر می کنیم. از کوششهای ارزشمند سرکار خانم مژگان امیری پریان برای بازخوانی و ویرایش فنی متن نیز سپاسگزارم.

والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته

مؤلفان

اسفندماه ۱۳۸۸